

ISSN 2181-5291

PSIXOLOGIYA

ILMIY JURNAL

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

SCIENTIFIC JOURNAL

Maxsus son, № 4, 2020

www.psixologiyabuxdu.uz





PSIXOLOGIYA

ILMIY JURNAL * НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

Maxsus son (4) 2020-yil. * Спецальный выпуск (4) 2020 год.

**BOSH MUHARRIR – ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
BAROTOV SH. R.**

Psixologiya fanlari doktori, professor.

Xalqaro Psixologiya Fanlari Akademiyasining haqiqiy a'zosi (akademigi)

Действительный член (академик) Международной Академии

Психологических Наук

**TAHRIR HAY'ATI – РЕДАКЦИОННАЯ
КОЛЛЕГИЯ:**

XAMIDOVO X.

Buxoro davlat universiteti rektori,
iqtisodiyot fanlari doktori, professor
SHOUMAROV G`B.

(Bosh muharrir o`rinbosari)

psixologiya fanlari doktori, professor
UMAROV B.M.

(Bosh muharrir o`rinbosari)

psixologiya fanlari doktori, professor
KOZLOV V.V. (Rossiya)

psixologiya fanlari doktori, professor
MALI`X S.B.(Rossiya)

psixologiya fanlari doktori, professor
KORIBEYNIKOV I.A. (Rossiya)

Psixologiya fanlari doktori, professor
KARIMOVA V.M.

psixologiya fanlari doktori, professor
SAFOYEV N.S.

psixologiya fanlari doktori, professor
G`OZIYEV E.G`.

psixologiya fanlari doktori, professor
BEKMURODOV M.B.

sotsiologiya fanlari doktori, professor
QODIROV B.R.

psixologiya fanlari doktori, professor
JABBOROV A.M.

psixologiya fanlari doktori, professor

NISHONOVA Z.T.

psixologiya fanlari doktori, professor

IBODULLAYEV Z.R.

tibbiyot fanlari doktori, professor

BEGMATOV A.S.

falsafa fanlari doktori, professor

ABDURAXMANOV F.R.

Falsafafanlari doktori, professor

MUXAMEDOVA D.G.

psixologiya fanlari doktori, professor

QAHHOROV O.S. BuxDU ilmiy ishlar

va innovatsiyalar bo'yicha prorektori.

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa

doktori (PhD).

MUHARRIRLAR – РЕДАКТОРЫ:

Usmanova M.N.–psixol.fan.nom., dot.

Muxtorov E.M.– psixol.fan.nom., dot.

Barotova D.Sh.–psixol.fan.nom., dot.

Raxmatova M.M.– filologiya fanlari

bo'yicha falsafa doktori (PhD), dot.

TEXNIK MUHARRIRLAR – TEX.

РЕДАКТОРЫ:

Jamilova B.S, Ostanov Sh.Sh,

Rustamov Sh.Sh.

MAS'UL KOTIB – ОТВ.

СЕКРЕТАРЬ

Sobirova D.A. Psixologiya fanlari

bo'yicha falsafa doktori (PhD).

механизмларни шакллантирувчи омилларга диққат қиладиган бўлсак, улар олий нерв фаолияти қонунлари ва кўзғалиш ҳамда тўхталиш жараёнларининг ўзига хос кечимидир. Масалан, кўриш фаолияти ишида тўхталиш юз бериб, кўз кўриш қобилиятини йўқотди. Бу ходиса туғма ёки ҳаётда орттирилган бўлишидан қатъий назар, ўсмирда бир хил рухий силкинишлар, оғир дард билан олишув ва ниҳоят кўникиш билан боғлиқ мураккаб ҳолатлар юзага келади. Дарҳақиқат, кўзи ожиз инсон ташқи дунё билан алоқа ўрнатишга ўзини руҳан тайёрлар экан, бу ҳол ўзига нақадар зарурлигини тўла ҳис қиладди ва натижада мавжуд имкониятларни ишга солишга муваффақ бўлади.

Хулоса. Махсус эхтиёжнинг даражаси ва инсон ривожланишига берадиган таъсири турличадир. Масалан, кўзи ожиз болаларда атроф-мухитни англаш ва идрок этиш имконияти, қар болаларнинг қабул қилиш ва ўзлаштириш имкониятидан фарқ қилгани каби уларнинг психологиясини ўрганувчи фанларнинг предметидан ҳам фарқли ҳолатлар мавжуд. Чунки камчилик киши физиологиясида қайсидир бир орган фаолиятининг тўлақонли эмаслигини англаган ҳолда уни ўрнини босиш воситасини танлаш ва таъсир этишни белгилаб беради.

Махсус эхтиёжли болаларда ҳам соғлом болалардаги каби психик жараёнлар ўз майдонида ҳаракатланади, яъни эволюцион тарзда ривожланади. Бироқ, ривожланишдаги ақлий ёки жисмоний камчиликлар ўз ордидан психик жараёнларга бевосита таъсирини беради. Имконияти чекланган болалар соғлом тенгдошларига қараганда психик ривожланишда бир мунча ортда қоладилар. Шу оралик тафовутни барҳам бериши ёки қисқаришида махсус психологик ёндашув жуда муҳим воситадир. Бунда кўзи ожиз ўсмирлар яшаётган шарт-шароитларни ҳам ўрганиб чиқиш, келажакда баркамол инсон бўлишларига замин яратиш катта аҳамият касб этади. зеро, кўриш нуқсонига эга бўлган ўсмирларга тўғри таълим-тарбия беришда улар руҳияти билан боғлиқ муаммоларни ҳал этиш катта самара бериши мумкин. Махсус таълим муассасаларида таълим жараёнини самарали ташкил этишда ҳар бир ўқувчининг имкониятлари инобатга олинган ҳолда ёндашилса ва ўқувчининг руҳий олами билан ўртоқлашган ҳолда мўътадил дўстона муҳит яратилса, ҳар қандай камчилик “нуқсон” деб эмас, балки “имконият” деб қабул қилинишига эришилади.

Адабиётлар:

1. Адизова Т.. Психологик коррекцион ишлар. –Т.2000-126б.
2. Давлетшин М.Г. Замоновий мактаб -ўқитувчиси психологияси. –Т, 1998.-321б.
3. Шербаков А.И. Ёш психологияси ва педагогикапсихологиядан практикум. –Тошкент, 1991.-213б.
4. Мамажонов Б.. Тарбия сабоқлари. –Тошкент, 2003, 125б.
5. Бессонова Т.П., Ворошилова Е.Л. Мы вместе: странички для занятий с детьми // Воспитание и обучение детей с нарушениями развития. – 2007. - №1.
6. Литвак А.Г. Психология слепых и слабовидящих. – СПб.: «КАРО», 2006. – с. 275-284.

Зикиряева Манзура Мавлоновна,

Бухоро давлат университети 2-босқич Психология мутахассислиги магистранти



ЎСМИРЛАР ХУЛҚ-АТВОРИДА ИЖТИМОЙ ҚАДРИЯТЛАР ШАКЛЛАНИШИГА ТАЪСИР ЭТУВЧИ ОМИЛЛАРНИ МЕТОДОЛОГИК АСОСЛАРИ

Аннотация: Ушбу мақолада ўсмирлар хулқ-атворида ижтимоий қадриятлар шаклланишига таъсир этувчи омилларни методологик асослари ҳақида сўз боради.

Калим сўзлар: ўсмир, хулқ-атвор, ўсмирлар орасидаги муаммолар, ўсмирлар орасидаги ўзаро муносабат.

Аннотация: В статье рассматриваются методологические основы факторов, влияющих на формирование социальных ценностей в поведении подростков.

Ключевые слова: подростковый возраст, поведение, проблемы между подростками, взаимодействия между подростками.

Abstract: This article discusses the methodological basis of the factors influencing the



formation of social values in the behavior of adolescents.

Key words: *adolescence, behavior, problems between adolescents, interactions between adolescents.*

Маданий-маънавий меросимиз, асрий анъаналар-ўтмишдан, авлод-аждодаларимиздан бизларга етиб келган, бугунги ҳаётимиз учун хизмат қилаётган энг катта маънавий бойлик, буюк хазинадир. “Бу Хазина инсонга ҳаётда бақарорлик бағишлайди, унинг қарашлари шунчаки бойлик орттириш йўлида кун кўришга йўл қўймайди, фожиалар вақтида омон сақлаб қолади ва моддий қийинчилик кунларида иродани мустаҳкамлайди”.

Шарқ мутафаккирларининг кичик ёшдаги ўспиринлар хулқ-атвориға таъсир этувчи миллий анъана ва тарбия воситалари хусусидаги қарашлари.

Шахс у ёки бу хилдаги ҳаёт тарзини танлаш имконига эга бўлган онгли ва фаол инсондир. Ижтимоий психологияда шахснинг шахсий ва психологик сифатларини ўрганишга катта эътибор бериледи, чунки бундай маълумотларни билиш ва шахслараро муносабатларда ҳисобга олиш жуда муҳимдир. Инсон шахси жамиятнинг аъзосида сифатида турли хил ўзаро муносабатлар доирасида фаолият юритади. Шахснинг шаклланиш жараёнига шахслараро муносабатлардан ташқари жамиятдаги мавжуд сиёсий доиралар ва мафкуравий қарашлар ҳам катта таъсир кўрсатади. Масалан, мафкуравий қарашлар жамиятдаги маълум бир ғоялар тизими сифатида шахсга таъсир кўрсатиб унинг психологияси, дунёқараши, шахсий ва ижтимоий установакаларининг ривожланишига ўз ҳассасини қўшади.

Ўсмирлар психологиясининг шаклланишига у мансуб бўлган маълум бир ижтимоий гуруҳларнинг муносабатлари ҳам ўз таъсирини кўрсатади. Бундай ўзаро таъсир ва мулоқот жараёнида шахсларнинг бир-бирига таъсири содир бўлиши билан биргаликда, жамиятга, меҳнатга, одамларга ўзининг шахсий сифатларига нисбатан ўз қарашларига ижтимоий установакаларига таъсир кўрсатиши содир бўлади. Маълум бир ижтимоий муҳитда яшар экан, шахс у ерда ўзига хос ўринга, обрўга, ролга эга бўлади.

Шахс ижтимоий муносабатларнинг объектигагина эмас, балки унинг субъектига ва фаол иштирокчиси ҳамдир. Шахс – бу конкрет инсон, маълум бир давлатнинг, жамиятнинг, гуруҳнинг (бу гуруҳ ижтимоий, этник, диний, сиёсий, ёшга оид ва ҳ.к. бўлиши мумкин) вакили, ўз атрофидагилар билан онгли муносабат ўрната оладиган, онгли равишда фаолият юрита оладиган, барча муносабатларда ўзига хос инсоний қиёфани намоён қила оладиган, шунингдек, ўзига хос индивидуал ва ижтимоий хусусиятларга эга бўлган кишидир.

Ижтимоий психологияда ўсмирлар хулқ-атворини ўрганишнинг ўзига хослигини тушунтириш ва кўрсатиш мақсадида бу соҳада иш олиб бораётган барча олимлар ўз қарашларини ўзига хос тарзда ифодалай олган. Шулардан бири **Д.Майерс** ижтимоий психологияда шахснинг ўрганишнинг ўзига хослигини таълил қилиш учун барчага маълум бўлган “**Золушка**” эртагидан фойдаланади.

Бу эртақ шахс ва унинг атрофидаги муҳит муносабатларини тушуниб олиш учун жуда содда мисолдир. Золушка шахзода ҳузуридаги балда гўзал, хушчақчақ, жозибали кўринган бўлса, ўгай она ҳузурида бутунлай бошқача кўринади ва ўзини бошқача тутди. Балда ўзига нисбатан ижобий муносабатлар доирасида ўзини гўзал ва ажойиб қиз эканлигига ишониб алоқага киришган бўлса, ўгай онанинг уйида унга нисбатан салбий муносабатлар таъсирида ўзига нисбатан паст баҳо бериши натижасида ўзини тортинчоқ, камгап тутди.

Француз философи Жан-Пол Сартрнинг таъкидлашича, Золушка билан содир бўлган воқеада ҳеч қандай ҳайратланарли нарсга йўқ, унинг фикрича, биз одамлар “**Ҳамиша вазиятларга боғлиқмиз. Бизни вазиятлардан ажратиб бўлмайди, вазиятлар шахс сифатида бизни ва бизнинг имкониятларимизни шакллантиради**”.

Ижтимоий психология шахсга турли хил вазиятларнинг таъсирини ўрганиб, кишилар бир-бирларига қандай таъсир кўрсатишини ва улар бир-бирини қандай идрок этишларини ўрганадиган фан сифатида қизиқарлидир. Шунингдек, унинг тадқиқот доирасига барчани бирдек қизиқтирадиган қуйидаги саволлар ҳам қиради:

- Кишилар бир-бирлари ҳақида нималарни ўйнайдилар? Бизнинг ўзимиз ҳақимиздаги тасаввуримиз қанчалик тўғри? Атрофдагиларимиз ҳақидагиси-чи? Нотанишлар ҳақидаги фикрларимиз-чи? Бизнинг фикрларимиз ва ҳаракатларимиз орасидаги алоқа қанчалик аҳамиятга эга?

- Одамлар бир-бирларига қандай ва қай даражада таъсир ўтказадилар? Ижтимоий муҳит



таъсирга қандай қаршилиқ кўрсатиш мумкин?

- Нима учун одамлар баъзида бир-бирларини хафа қиладилар, баъзи пайтларда ёрдам берадилар?

Бу саволларнинг барчаси ўзаро боғлиқ бўлиб, ижтимоий психология ана шу саволларга жавоб топиш билан шуғулланади. Қисқасини айтганда, ижтимоий психологияда шахсни ўрганишнинг ўзига хослиги шундаки, бу фан одамлар бир-бирлари ҳақида нима ўйлашидан тортиб, улар бир-бирларига қандай таъсир кўрсатишигача ўрганадиган фандир.

Ўзбекистон Республикаси мустақилликка эришиши муносабати билан ижтимоий-иқтисодий тараққиёти янги босқичга кўтарилди. Янги демократик жамиятни барпо қилишнинг муҳим омили ҳисобланган умуминсоний ва умумбашарий кадриятларга ҳамда миллий анъаналар ривожига кенг имкониятлар очиб берилди.

Марказий Осиёда, жумладан Ўзбекистонда тарбия борасида тўпланган тарбия услублари камол топаётган ёш авлод таълими ҳамда тарбиясида муҳим аҳамиятга эга. Ўзбек халқи барча шарқхалқлари каби ёшларни миллий кадриятлар руҳида тарбиялашга жуда катта аҳамият берган. Бу анъана авлоддан-авлодга, халқ донишмандлигининг тимсоли сифатида ўтиб келган ва миллий маданиятимизда ўзига хос ўрин тутади.

Шарқ мутафаккирларининг илмий меросида таълим–тарбия масалалари муҳим ўринни эгаллайди. Айниқса улар ёшларни оилавий кадриятлар асосида тарбиялашга катта эътибор берганлар.

Қолаверса, шарқда шундай диний–тасаввуфий асарлар ҳам мавжудки, уларда ёш авлодни маънавий–ахлоқий тарбиялаш масалалари илгари сурилган бўлиб, улар маънавиятимиз тарихида муносиб ўринни эгаллайди.

Айниқса, Саййид Муҳаммад ибн Саййид Баҳоуддин Нақшбандийнинг таълим–тарбия ҳақидаги фикр–мулоҳазалари ва панду–насихатлари ғоят қимматлидир. Баҳоуддин Нақшбандий баркамол инсонни тарбиялашни, дастлаб одобдан бошланишини таъкидлаб, шундай деган эди. “Адаб хулқини чиройли қилиш, сўз ва феълни соз қилишдир”. “Адаб сақлаш–муҳаббат самараси, яна муҳаббат дарахтининг уруғи ҳамдир”. Агар адабдан озгина нуқсонга йўл қўйсанг ҳам, нимаики қилмагин, беадаблиқ кўринади. Одам ўзини бир хил сифат ва кўринишда олиб юриши лозим, токи одамларда унга тасарруф (таъсир қилиш) таъмаси пайдо бўлмаган бўлсин. Нақшбандий дўстлик ва ўртоқликка катта эътибор берган ва агар дўст айбига боқсангиз, дўстсиз қоласиз, ҳеч ким дунёда беайб эмас, деган пурҳикмат сатрларни қолдириб кетган.

Шарқ мутафаккирлари ўз замонасидаёқ ёш авлод тарбиясининг ижтимоий вазият (шарт-шароит) билан боғлиқ эканлигини, бу вазиятни ўзгартирилиши унинг тарбиясига таъсир қилиши табиийдир, деган хулосага келишган.

Марказий Осиёда тасаввуф таълимотини Ал-Хоразмий, Абу-Наср Форобий, Абу Райҳон Беруний, Абу Али ибн Сино, Хожа Аҳмад Яссавий, Кайковус, Юсуф Хос Ҳожиб, Аҳмад Югнакий, Имом ат-Термизий, Абдурахмон Жомий, Алишер Навоий, Амир Темур ва бошқа йирик сиймолар ривожлантиришган. Булар жумласига Юсуф Хос Ҳожибнинг “Қутадғу билиг”, Аҳмад Югнакийнинг “Хибатул-хақоийк”, Кайковуснинг “Қобуснома”, Шайх Саъдийнинг “Бўстон ва Гулистон”, А.Жомийнинг “Баҳористон”, Алишер Навоийнинг “Ҳайратул Аброр” ва “Махбубул қулуб” ва ҳоказоларнинг асарларини киритишимиз мумкин.

Абу Наср Муҳаммад Форобий “Ҳар бир шахс муносиб одам, унга таълим ва тарбия зарурдир”. У таълим орқали назарий камолотга эришади, тарбия орқали эса, кишилар билан мулоқотнинг кадр-қимматини ва амалий фаолиятни ўрганади”, деган. Форобий болаларнинг феъл–атвориға қараб тарбия жараёнида “Қаттиқ” ёки “юмшок” усуллардан фойдаланиш керак, деб ҳисоблаган.

Форобийнинг таълим–тарбия ҳақидаги ғоялари аввало Оллоҳни билишга, инсоният яратган илмий билимларни ўзлаштиришга қаратилган. У таълим–тарбиянинг восита ва усулларини асослаб берган.

Абу Райҳон Муҳаммад ибн Аҳмад Ал-Берунийнинг (973-1051) оилада ота-она ва фарзанд тарбияси хусусидаги фикрлари эътиборга лойиқдир. Файласуф, олим ўзининг “Ҳиндистон”, “Минерология”, “Китоб-ас-Сайдона”, “Геодезия”, “Ёдгорликлар”, “Этикодлар ва динлар ҳақида” ва бошқа асарларида одоб, ахлоқ, нафосат, меҳнат тарбияси, оила ва оилада, ота-она ва фарзанд тарбияси хусусида қимматли фикрларни билдирган. Берунийнинг оилада ахлоқ-одоб тарбиясини амалга ошириш ва унинг услубларини такомиллаштириш соҳасидаги



фикрлари жуда диққатга сазовордир.

Абу Райҳон Беруний инсониятнинг истиқболли келажак сари ривожланиб боришида илм-фаннинг, маданият ва маънавиятнинг, киши дунёқарашининг ҳамда меҳнатнинг ўрни бекиёс эканлигини уқтиради. Беруний кишилар ҳаётидаги ёмонликни қоралайди. Унинг фикрича, бу иллатни йўқотишнинг асрий йўли унинг илдизларини топиш ва кесиб ташлашдир. Ёмонликнинг шохобчалари кўп, аммо уларнинг асоси уч нарса: таъма, ғазаб ва илмсизликдир. Агарда бу асослар қирқиб ташланса, шохобчалар қуриydi.

Буюк қомусий олим сифатида Шарқ мутафаккирларининг яна бири, Абу Али Ибн Синодир (980-1037). Унинг педагогик-психологик қарашлари илмий асосда қурилган бўлиб, у боланинг феъл-атвори ва тасавурлари тарикасида умуминсоний ғоялар қўлланилишини ишлаб чиққан.

Ибн Синонинг ёзишича, инсоннинг энг яхши фазилатларидан бири ўзининг ёмон ахлоқий хислатларини англаб, уларни йўқотишга интилишидир. Унинг яхши хислатлари ичида бошқаларга эътибор ва ғамхўрлик билан муносабатда бўлиши махсус ўрин тутаяди. Кимки ўзининг ахлоқини тарбиялаш учун ўз олдига қўйган вазифасини бажариб, ўз хулқини тузатишга интилса, унга ҳеч нарса қўрқинчли эмас. Кимки ўз хатосини тузатолса, у бошқаларнинг тарбияси ҳақида ғамхўрлик қила олиши мумкин.

Аҳмад Югнакий ўз замонасининг истеъдодли шоири, адиби, донишмандидир. У ўз асарларида Туркистон халқларига Қуръони Карим оятлари ва пайғамбар Муҳаммад алайҳиссалом ҳадислари асосида таълим-тарбия бериш ғоясини илгари суради. Аҳмад Югнакий ўзининг педагогик ва психологик қарашларида сир сақлаш хислатлари ҳақида ҳам фикр билдиради. Унинг фикрича, диний маънавий эътиқод пайдо бўлиши натижасида орномус, ифбат, иззат, ҳурмат, ғазаб, ёвузлик каби хис-туйғулар ҳосил бўлган. Бу хис-туйғулар таъсирида инсонларда эзгулик билан ёвузлик хислатлари кучайиб савоб ёки гуноҳлар содир бўлади, дейди.

IX асрнинг буюк мутафаккири ва шоири Юсуф Хос Ҳожиб ўзининг "Қутадғу билиг" номли шох асарида инсон ва унинг ҳаётига оид қарашларини баён қилади. У одамнинг Оллоҳ томонидан яратилганлигини ҳамда одамнинг дунёга келиши ва унинг келажакда қандай одам бўлиб вояга етиши ва келиб чиқишига, ҳаётда шуғулланаётган фаолиятига, атрофга нисбатан муносабатларига боғлиқлигини айтиб "Кимнинг насли отадан бошлаб тоза бўлса, ундан элга яхшилик, кўп манфаатлар келади", деб ҳисоблайди. Юсуф Хос Ҳожиб "Қутадғу билиг" достонида тил одоби, севги ва садоқат, ростгўйлик ва ҳалоллик каби масалалар бўйича ҳикматли сўзларни баён қилади, майхўрлик ва мутақаббирликни танқид қилади, кишининг юриш-туриши, ўзини тутиши ҳақида ўғит беради.

Абдурахмон Жомий-болаларни тарбияси ҳақида бир қанча асарлар яратади. Бундай асарлар жумласига "Баҳористон", "Хиродномаи Искандарий", "Тухфатул ахрор?", "Силсилатус заҳаб" ва бошқа асарларини киритиш мумкин. Бу асарларда таълим-тарбия танлаш, яхши хислат, адаб эгаллаш борасида қатор таълимий ва услубий фикрлар баён этилади. Жомий тарбия орқали инсонни ўзгартириш, ақлий қобилятини ўстириш мумкин, дейиши билан бирга, бола тарбияси билан жуда ҳам ёшлигидан бошлаб шуғулланиш лозим; чунки, гўдаклигида киши ҳеч қандай нуқсонсиз, яхши-ёмон одатлардан холи бўлади, дейди. Жомий, ўзининг насл-насабини мақтаб, ота-онасининг давлатига ишониб, таралла-бедод қилиб юрган ёшларни қаттиқ танқид қилади.

Жаҳон маданияти тарихида ўчмас из қолдирган буюк мутафаккирлар орасида фахрли ўрин соҳиби, Алишер Навоий (1441-1501) ўзининг бадий асарларида комил инсон образини яратиб, таълим-тарбия тўғрисидаги фикрларини ифодалаган бўлса, таълимий-ахлоқий асарларида эса, комил инсонни шакллантиришнинг мазмуни, йўллари, усулларини баён этган.

Алишер Навоий ўз асарларида тасавурларидаги бола тарбияси билан оилада ва мактабда шуғулланиб намуна услубида фойдаланишни тавсия этади. Шу билан бирга, таълим-тарбия ота-она ҳамда ўқитувчи томонидан олиб борилиши лозим, деб таъкидлайди.

Алишер Навоий болаларга жисмоний жазо бериш эмас, балки хушмуомалалик билан муомалада бўлишни тавсия этган, лекин бунда Навоий ўқитувчининг талабчан бўлишига ундагани, аммо ҳар иккаласида ҳам маълум меъёрни билиши зарурлигини уқтиргани маълумдир. Алишер Навоий тарбия ҳақида гапирар экан, "Қобилятлини тарбия қилмаслик зулмдир ва қобилятсизга тарбия хайф", деб таъкидлайди. Алишер Навоий таълим-тарбия масалаларига алоҳида эътибор берар экан, тарбия жараёнларини, воситаларини ва

талабларини кўрсатади. У таълимда илмийликка асосланганлик, каби талабларни асос қилиб олади.

Заҳириддин Муҳаммад Бобур (1483-1530) бола тарбияси ҳақида, у фарзанд тарбиясида кўлланилиши лозим бўлган усуллар деб:

1. Ота–онанинг фармони фарзанд учун вожиблиги.
2. Барча инсонларга яқинликни ўргатиш.
3. Ҳар бир пайтда ўзингизни ибрат айлаб кўрсатиш.

4. Мустақиллик, қатъийлик ва уддабуронлик учун болага доимий талабларни қўйиш ва унинг ижросини кузатишларини ҳисоблайди. Бобурнинг таълим–тарбиявий қарашларидаги бош масала Ватанга чексиз муҳаббатдир. Унинг шу мавзудаги шеърлари китобхонни Она Ватанни севишга, унга фидойи, содиқ бўлишга, ўз халқига хизмат қилишига чорлайди, ўқувчининг қалбида юксак инсонпарварлик туйғуларини уйғотади.

Адабиётлар:

1. Sh.R.Barotov, L.Ya.Olimov, R.J.Solieva, E.M.Muxtorov Mentalitet psixologiyasi . T.2008y
2. Karimova V.M. Ijtimoiy psixologiya va ijtimoiy amaliyot: Universitetlar va pedagogika institutlari uchun o‘quv qo‘llanma. – T.: “Universitet”, 1999. – 96 b.
3. E.G‘oziev «Oliy maktab psixologiyasi» T.. 1997 y.
4. Psixodiagnostika i proforientasiya v obrazovatelnix uchrejdeniyax / Red. –sost. L.D. Stolyarenko. – Rostov n/D: Feniks, 2005. – 416 s.

Ҳакимова Фазолат Хошимовна,

Бухоро давлат университети 2-босқич Психология мутахассислиги магистранти

МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАЛАРНИНГ ИЖТИМОЙ ПСИХОЛОГИК МОСЛАШУВ ШАКИЛЛАНИШИДА ПСИХОКОРРЕКЦИЯ МЕТОДЛАРНИНГ ЎРНИ



Аннотация: Ушбу мақолада бола шахсининг психик ривожланиши ва унинг шаклланиши ва бу жараёнда психик ривожланишида қабул қилинган меъёрларга мос келмайдиган ривожланишлар бўлиши мумкин ва буни психокоррекция методлари ёрдамида олдини олиш ёритиб берилган.

Таянч сўзлар: Психокоррекция, ташқи таъсир, коррекцион бузилиш, профилактика, психотерапевтик, медитация, эртақ терапия, ижтимоий психологик мослашув.

Аннотация: В этой статье описывается психическое развитие личности ребенка и его становление, и в этом процессе могут быть наработки, не соответствующие принятым нормам психического развития. И способы предотвращения этого с помощью методов психокоррекции.

Ключевые слова: Психокоррекция, внешнее влияние, коррекционное расстройство, профилактика, психотерапевтик, медитация, сказкотерапия, социально-психологическая адаптация.

Abstract: This article describes the mental development of the child's personality and its formation, and in this process there may be developments that do not meet the accepted norms of mental development, and how to prevent this using psychocorrection methods.

Key words: psychocorrection, external impact, correctional impairment, prevention, psychotropic, meditation, fairy tale therapy, social psychological adaptation.

Хурматли президентимиз Ш.М.Мирзиёев “Болалар бизнинг келажагимиз, Мактабгача таълим ташкилотлари эса эртанги кунимизга заминдир” деб ўз стратегик чиқишларида айтиб ўтганлар ва шу кунгача Мактабгача таълим ташкилотларида тубдан ислохотлар олиб



Бош мухаррир минбари	
3	Баратов Ш.Р., Усманова М.Н.
	Организация дистанционного обучения по психологии в условиях пандемии коронавируса Organization of distance learning in psychology in the context of the coronavirus pandemic
9	Байқунусова Г.Ю.
	Шахсада ҳасадгўйлик миллий хусусияти намоён бўлишининг экспериментал тадқиқ этилиши Experimental study of the manifestation of the National feature of envy in a person
14	Ҳайитов О.Э.
	Раҳбар психологик компетентлигини моделлаштириш: концептуал эмпирик таҳлил Modeling of psychological competence of the leader: a conceptual empirical analysis
21	Абдуллаев М.Ж.
	Ҳаракатли ўйинлар орқали ёш енгил атлетикачиларнинг жисмоний ва психологик тайёргарлигини ошириш технологиялари Technologies for increasing physical and psychological training of young light athletes through moving games
26	Рамазонов Ж.Ж.
	Формирование саморегуляции психических состояний подростков Formation of self-regulation of mental States of adolescents
32	Остонов Ж.Ш.
	Факторная структура копинг-поведения подростков The factor structure of the coping behavior of adolescents
35	Назаров А.М.
	Исследование отношения спортсменов к психологической защите Research of athletes ' attitude to psychological protection
42	Жумаев Н.З.
	Агрессивность и педагогическая деятельность Aggressiveness and pedagogical activity
46	Кадирова Д.М.
	Семейная психокоррекция нарушений поведения у детей Family psychological correction of disorders of behavior in children
50	Собирова Д.А.
	Тиббиёт ходимлари коммуникатив компетентлигининг назарий асослари Theoretical basis of communicative competence of medical personnel
52	Исматова Д.Т.
	Оилада вояга етмаган болаларнинг ижтимоий онгини тарбиялаш тизимини ривожлантиришнинг илмий-назарий асослари The scientific-theoretical basis of the development of the system of upbringing the social consciousness of underage children in the family
56	Бахронова К.Я.
	Оилавий психокоррекция ва унинг ташкил этилиши Family psychocorrection and its organization



62	Утепбергенов М.А., Сулетбаева Э.С.
	Социально-психологические особенности готовности к браку старшеклассников воспитывающихся в семьях и доме милосердия
	Socio-psychological features of readiness for marriage of high school students brought up in families and houses of charity
67	Камалова Ш.У., Ахмедова Н.О.
	Талабалар илмий дунёқарашини юксалтиришининг ахбортли-педагогик асослари
71	Shirinov A.Q.
	Changes in psychological attitudes in the post covid-19 world Covid-19 dunyoda psixologik munosabat o'zgarishlar
76	Олимов Л.Я., Махмудова З.М.
	Психологик ҳимоя механизмларининг ижтимоий психологик хусусиятлари
83	Қосимова С.Б.
	Ўзлуксиз таълим тизимида ўқитувчи социал интеллектини ривожлантириш дастури
86	Жамилова Б.С.
	Болалар детектив насрида психологизм шакллари орқали ўсмирлар руҳиятини ифодалаш
94	Авезов О.Р.
	Экстремал вазиятларда шахснинг стрессли ҳолати ва хулқ- атвор реакциялари
99	Ганжиев Ф.Ф.
	Ижтимоий-психологик компетентлик омиллари намоён этилишининг умумий ўртача кўрсаткичлари
102	Алиева К.С.
	Раҳбар шахси ва унинг индивидуал-психологик хусусиятлари
ПСИХОЛОГИЯ КАФЕДРАСИ МАГИСТРЛАРИ ТАДҚИҚОТЛАРИДАН	
110	Jalilov Hafiz Naimovich
	The problem of variability of thinking in sociogenesis Социогенезда тафаккурнинг ўзгарувчанлиги муаммоси
113	Ахмедов Амин Амруллаевич
	Ўзбекистонда оила модели шаклланишининг ўзига хос хусусиятлари
117	Баротова Д.Ш., Аъзамова М.А.
	Маҳаллада психологик хизмат ташкил этилишининг эмпирик асослари
119	Ғайбуллаев А.А.
	Спортчиларнинг индивидуал психологик хусусиятларини ўрганишининг ўзига хос жиҳатлари
122	Нематов Ж.Ж.
	Кўришида муаммоси бўлган болалар руҳиятини ўрганишининг психологик асослари
124	Зикиряева М.М.
	Ўсмирлар хулқ-атворида ижтимоий қадриятлар шаклланишига таъсир этувчи омилларни методологик асослари
128	Ҳакимова Ф.Х.
	Мактабгача ёшдаги болаларнинг ижтимоий психологик мослашув шакилланишида психокоррекция методларининг ўрни
	The role of psychokorrection techniques in the formation of social psychological adaptation in preschool children



	Хамраева Ф.А.
130	Бола шахсида креативлик (ижодий) қобилиятини шакллантиришнинг психологик омиллари Psychological factors of the formation of creativeness (creative) abilities in a child's personality
	Саиджнова Д.Х.
134	Агрессивность и агрессивное поведение у подростков: к постановке проблемы Aggressiveness and aggressive behavior in adolescents: towards a problem statement
	ИЛМИЙ МУШОҲАДА
	Ҳакимова М.Ф.
138	Тизимли ёндашув асосида бўлажак мутахассисларни тадқиқотчилик фаолиятига тайёрлаш Preparation of future specialists for research activities on the basis of a systematic approach
	Останов Ш.Ш.
141	Психологияда креативлик масаласи The issue of creativeness in psychology
	Рустамов Ш.Ш.
143	Математическая психология в системе психологии Mathematical psychology in the system of psychology
	Наврүзова М.Г.
146	Оценка в школах разных стран: общее и различие Assessment in schools of different countries: common and different